

Mo Yan,

a kínai Nobel-díjas

Mo Yan az egyik legismertebb ma is élő kínai író, aki már azelőtt is a legolvasottabb szerzők közé tartozott hazájában, hogy 2012-ben elnyerte volna az irodalmi Nobel-díjat. Bár műveinek jelentős része megjelent nyugati nyelveken, igazán ismertté külföldön a *Vörös cirokmező* című Arany Medve-díjas film tette, amely első regénye alapján készült, s amelyet Zhang Yimou rendezett.

Mo Yan 1955-ben született a kelet-kínai Shandong tartomány Gaomi járásának Dalan körzetében, ez utóbbi jelenik meg számos művében – az itt közölt esszéiben is – „Gaomi járás északkeleti körzeteként”. Eredeti neve Guan Moye volt, az 1980-as években felvett írói neve annyit tesz: „ne beszélj!”. Ez utóbbi arra a tanácsra utalt, amelyet a családja adott neki gyerekkorában a politikai helyzet miatt. Tizenegy évesen, a kulturális forradalom kitörésekor otthagyta az iskolát, és a földeken végzett fizikai munkát; 18 éves korától egy pamutgyárban dolgozott. 1976-ban belépett a hadseregbe, s katonaként kezdett írni, első novellája 1981-ben jelent meg. 1984-ben beiratkozott a Népi Felszabadító Hadsereg Művészeti Főiskolájára, majd 1991-ben szerzett irodalmi mesterfokozatot a Pekingi Tanárképző Egyetemen. 1986-ban megjelent első regényével, *A vörös cirok nemzetségével* szerzett országos ismertséget, azóta hivatásos íróként, szerkesztőként tevékenykedik, a hadsereget 1997-ben hagyta el. Eddig tizenegy regénye, öt novellagyűjteménye és öt további kötete jelent meg, köztük *Az éneklő fal* című 2005-ös esszégyűjtemény, amelynek címadó darabját közöljük. Gyakran a „gyökérkeresők” irodalmi irányzatához sorolják, amelynek szerzői a kínai vidék kérdéseivel foglalkoznak, s a távoli falvakban, eldugott járásokban igyekeznek megtalálni a kínai élet és identitás alapjait. Nevezik posztmodern vagy avantgárd íróknak és a mágikus realizmus kínai képviselőjének is, ami életműve változatosságát, sokszínűségét jelzi. A Nobel-díj indoklásában ez szerepelt: Mo Yan „hallucinatorikus realizmussal egyesíti a népmeséket, a történelmet és a jelenkort”.

A kínai hivatalos szervek és sajtó az első és egyetlen irodalmi Nobel-díjas kínai szerzőként emlegetik, de ez csak részben igaz: 2000-ben a szintén kínai Gao Xingjian nyerte el a díjat, de mivel ő évek óta külföldön élt, francia állampolgárként, a kínaiak kevésbé érezték a magukénak. A 2012-es Nobel-díj kapcsán Mo Yant és a Nobel-bizottságot is sok támadás érte, Hertha Müller egyenesen „katasztrófának” nevezte, hogy az ünnepelt kínai szerző kapta a díjat, aminek „soha nem lett volna szabad megtörténnie”. A bírálatok oka, hogy miközben Mo Yan szépirodalmi műveiben meglehetősen kritikus a kínai valósággal szemben, nem számít az ellenzéki, „másként gondolkodó” írók közé, nyilvános megszólalásaiban nem bírálja közvetlenül a kínai rendszert, sőt a hivatalos irodalmi intézményekben fontos pozíciókat vállal. Ő maga így reagált a bírálatokra: „Egy író számára a közlés legjobb módja az, ha ír. Mindazt, amit közölni akarok, megtalálják a műveimben. A beszédet elfújja a szél; a leírt szót nem lehet eltörölni.”

Bár Mo Yan évtizedek óta a világ legnépesebb országának egyik legnépszerűbb írója, aki a nyugati irodalomkedvelők előtt sem ismeretlen, a Nobel-díj előtt magyarul nem jelent meg semmilyen írása. 2012 óta azonban több munkáját lefordították, ma már olvasható két regénye – *Szeszföld* és *Békák* –, emellett a *Nagyvilág* 2012. decemberi és 2013. februári száma közölte néhány elbeszélését.